

BERLIN 2011

13.-16. SEPTEMBER

Det Boligsociale Fællessekretariat

Studieturen til Berlin er planlagt af:

Susanne Bøgelund Jensen, leder af det boligsociale arbejde i Herredsvang

Anne Jørgensen, boligsocial medarbejder i Kalmargade

Søren Høgsberg, boligsocial medarbejder i Møllevangen

Benedikte Erlykke, Det Boligsociale Fællessekretariat

Fotografer er Søren Høgsberg og Benedikte Erlykke

FORORD

13. - 16. september 2011 drog 23 boligsociale medarbejdere og ansatte i Det Boligsociale Fællessekretariat på studietur til Berlin. Vi havde 2½ dag med et spændende og alsidigt program, som bød på besøg ved børn- og ungeaktiviteter, bydelsmødre, en kommune i det tidligere Østberlin, en moske og et områdesekretariat.

Alle steder mødte vi ansatte, som med smittende engagement præsenterede deres projekt. Vi blev inspireret af at høre om, hvordan frivillige/beboere bidrager, hvordan man får meget ud af forholdsvist få økonomiske midler, og hvordan man uden så mange forbehold smider konventionerne og tænker ud af boksen.

De udfordringer, vi står overfor i udsatte boligområder i Tyskland og Danmark, er på flere måder direkte sammenlignelige. Og måden, vi forsøger at møde udfordringerne på i aktiviteter i områderne, bygger også på samme principper som fx medborgerskab, empowerment - i disse projekter vokser mennesker.

Sidst i rapporten er der en kort evaluering over studieturen.

Tak for en god tur til alle deltagere!

Benedikte Erlykke,

Det Boligsociale Fællessekretariat

INDHOLD

Kreuzberger Musikalische Aktion

Stadtteilmütter-projekt i AM Tower i Neukölln

Quartiersmanagement i Ganghofer Strasse

Besøg i den tyrkiske moske Sehlik

Integration i Marzahn-Hellersdorf

Rütli Wear

Fusion i Fusionstreet

Evaluering

KREUZBERGER MUSIKALISCHE AKTION

Som navnet antyder er Kreuzberger Musikalische Aktion (KMA) et sted, hvor musikken og det kreative er i fokus. Stedet henvender sig til børn og unge i alderen 6-26 i bydelen Kreuzberg, men stedet har også fokus på områder, der ligger uden for bydelen. KMA drives af syv lønnede medarbejdere med forskellige timeantal og en lang række frivillige. Pengene til projektet kommer i høj grad fra private gennem sponsorer, men kommunen giver også et tilskud samt stiller lokaler til rådighed. De fysiske rammer i KMA er gode, men dette er udelukkende, fordi alle de frivillige omkring projektet og brugerne har løftet en stor opgave i forbindelse med op- og ombygningen af stedet.

Formålet med projektet er at vise børn og unge fra udsatte boligområder, at man kan vælge en anden vej og nogle andre aktiviteter end dem, der fører til en mere eller mindre ukonstruktiv fremtid. Samtidigt arbejder projektet med at vise de børn og unge, der kommer i klubben, at de også kan få succes, hvis det kniber med den faglige succes i skolen.

Mulighed for kreativ udfoldelse

KMA tilbyder en lang række muligheder for at udfolde kreative evner; De unge, der kommer i centeret, kan få hjælp til at danne et band, lære break dance, indspille en CD, lave et computerprogram, lære at spille et instrument, lave en cykel osv. Disse tilbud udbydes både som "ung til ung" metoden, hvor de unge, der kommer i centeret, hjælper andre unge med at lære, men også gennem rollemodeller sker denne proces. Mange af rollemodellerne er unge, der selv er kommet i centeret førhen, og de har derfor stor forståelse for brugernes dagligdag.

Det er vigtigt for KMA, at inddragelsen af de unge dels giver dem ansvar, dels sigter mod at klæde dem på til det fremtidige liv ved at give dem basale sociale færdigheder. Et andet vigtigt aspekt ved projektet er at styrke sammenhængskraften blandt de unge og derved også foregå som "prevention place", så det ikke er acceptabelt at lave ballade, som lederen udtrykker det.

Revers integration

Kreuzberger Musikalische Aktion arbejder dog også med "revers integration", dvs. de arbejder med at skabe positive historier omkring indvandrere i bydele omkring Berlin, hvor de etniske tyskere er i mindretal. Dette sker gennem workshops på skoler, hvor de unge tyskere typisk bliver undervist i kreative fag af unge indvandrere og derved får positive rollemodeller med anden etnisk baggrund.

Styrker ved projektet

Et af projektets mange styrker er, at man lader aktiviteterne styres af brugernes behov, meninger og talenter, og indsatsen derved er forskellig alt efter, hvilke unge der er den pågældende dag. Samtidig kan det kun ses som meget positivt, at KMA på underbyggende vis tilbyder rollemodeller og aktiviteter, der får brugerne til at indgå i konstruktive relationer, der både giver dem succesoplevelser, opbygger deres sociale færdigheder og sikrer, at de ikke hænger på gadehjørnerne.

Af Thomas Werlauff

STADTTEILMÜTTER-PROJEKT I AM TOWER I NEUKÖLLN

Projektet kvalificerer arbejdsløse mødre med ikke-tysk oprindelse, primært tyrkiske og arabiske, gennem et kursus med ti temaer om opdragelse, uddannelse og sundhed.

Der er to lignende projekter i Berlin. Dette i Neukölln er primært finansieret af Diakon-stiftelsen. Der er tæt samarbejde med områdets dagtilbud, "kvarterkontorer", skoler, rådgivningstjenester og ungdomsforanstaltninger.

Det har krævet stor overtalelse at få institutionerne med i projektet. Men nu lukrerer de af det. Skolerne er sværere at få etableret et samarbejde med.

Første forløb i kurset indeholder temaer, der vedrører børn i alderen 0-6 år. Det næste om børn fra 6-12 år. Hvert forløb varer seks måneder.

Kurset indeholder også øvelser i kommunikation og rollespil, da bydelsmødrene efter endt kursus skal ud til familierne i området og give deres viden videre. I mødet med familierne er tillidsopbygningen afgørende.

Organisering

Alle, der er Stadtteilmutter, forpligter sig til at arbejde 30 timer/ugen. Til gengæld herfor får de 1060 Euro, hvilket svarer nogenlunde til dagpenge. Man kan højst være med i projektet i 2-3 år.

Der er 5 medarbejdere/koordinatorer, som alle har indvandrerbaggrund. Der er for tiden 9 Stadtteilmütter i gang, og der har i projektets levetid været 300 igennem, som i alt har været i kontakt med 3500 mødre i området. Deltagerne har været meget glade for det.

Synlighed

Udover at modtage undervisning i de ti emner består projektet i, at man som Stadtteilmutter er synlig for områdets andre kvinder og videreformidler sin viden om livet med børn. Hver deltager får en taske og en kalender med et tydeligt logo. I tasken er der brochurer om projektet på mange forskellige sprog.

Hver Stadtteilmutter har et område, hvor hun går rundt og opsøger mødre, fx på biblioteket, i lægens venteværelse eller på legepladser. Desuden har hun en fast ugentlig aftale med en af områdets institutioner om at være tilgængelig der.

Besøg hos områdets kvinder

Når en Stadtteilmutter har fået kontakt til en mor på et offentligt sted, laver hun en aftale med hende om at komme hjem til hende og undervise hende. Man skal besøge minimum to familier om måneden af maks. to timer. Man tager kun ét tema pr besøg. Det første møde handler primært om at opbygge en tillid, for mødrene er bange for, at Stadtteilmutter kommer for at kontrollere.

De ti temaer

Der er lidt variation afhængigt af, om man lærer om de små eller de større børn.

1. sproguddannelse (tysk og modersmål)
2. dagtilbud/skolesystem
3. opdragelse uden vold/børns rettigheder
4. kropslig og åndelig udvikling
5. sund ernæring
6. motorisk udvikling/sport og bevægelse
7. seksualudvikling/kønsroller
8. forebyggelse af afhængighed
9. omgang med fjernsyn/computer
10. forebyggelse af uheld

Stadtteilmütter in Neukölln

LIEBE MÜTTER UND GROßMÜTTER!

Mütter (und Großmütter) werden in unserem Projekt als Stadtteilmütter ausgebildet und geben ihr Wissen an andere Mütter/Eltern in der Nachbarschaft weiter. Die ausgebildeten Stadtteilmütter besuchen Familien zu Hause in ihrer Wohnung und informieren zu vielen Themen der Kindererziehung und zu Unterstützungsangeboten für Familien im Bezirk. Das Projekt richtet sich an Familien im Norden Neuköllns und in der Gropiusstadt.

Themen der Stadtteilmütter:

1. Kindertagesstätten und Schulsystem	6. Motorische Entwicklung
2. Zweisprachige Erziehung	7. Umgang mit Medien
3. Rechte des Kindes	8. Gesunde Ernährung
4. Gesundheitsförderung	9. Suchtvorbeugung
5. Sexualentwicklung	10. Verhütung von Kinderunfällen

Wenn Sie interessiert daran sind, selbst Stadtteilmutter zu werden oder von einer Stadtteilmutter besucht zu werden, rufen Sie uns an!

Kontakt:
Diakonisches Werk, Neukölln-Oberspree e.V.
Pilotprojekt "Stadtteilmütter in Neukölln"
im Rathaus Neukölln (Raum A 126)
Karl-Marx-Str. 83
12040 Berlin
Tel.: 90239 41 85

Logos: EFRE, JobCenter, Diakonie, Berlin, Senatsverwaltung für Integration, Arbeit und Soziales, Europäische Union, Europäischer Sozialfonds.

Empowerment

Jeg synes, at projektet virker tjekket og meget virkningsfuldt. Det er oplagt, at den viden, som deltagerne i projektet får gennem undervisning, bliver kropsliggjort og relevant, når de tager ud og videreformidler den til andre kvinder.

Det er også bemærkelsesværdigt, at man som Stadtteilmutter må overvinde eventuel generthed, når man skal opsøge andre kvinder. Og at man styrker sin selvfølelse og sine kommunikationsevner ved at lære fra sig. Det må give et løft til hele lokalområdet.

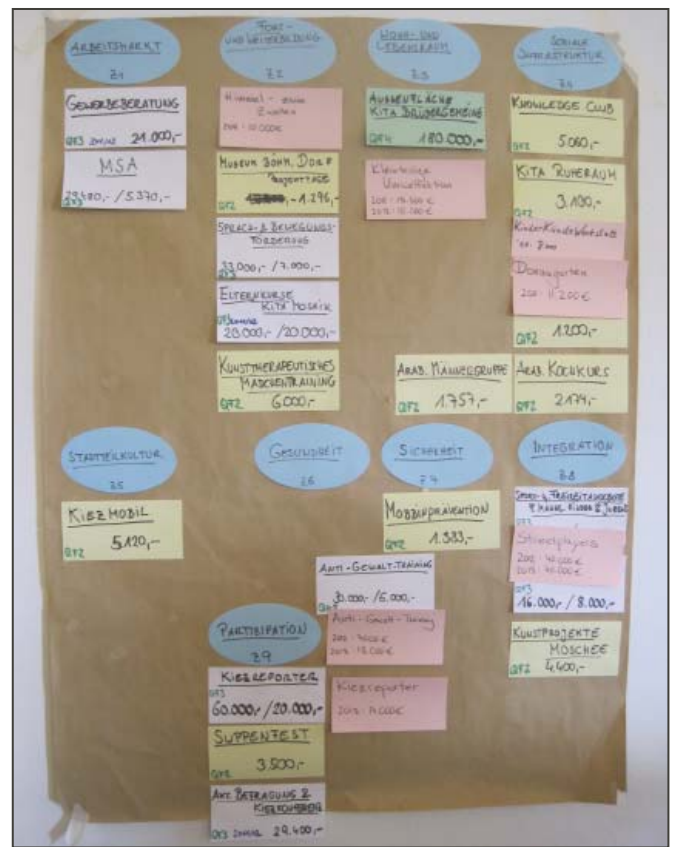
Af Laila Fredslund

QUARTIERSMANAGEMENT I GANGHOFER STRASSE

Empowerment, deltagelse og lokalt engagement - det er centrale pejlemærker for quartiersmanagement-indsatsen i Berlin. Det stod klart efter onsdagens besøg ved Quartiersmanager Martin Gorecki i Ganghofer Strasse i Neukölln - et område med 7500 beboere, heraf 50% med etnisk minoritetsbaggrund.

Quartiersmanagement-indsatsen (QM), der blev iværksat i udvalgte byer over hele Tyskland i 1999 af den daværende rød/grønne regering som en del af byudviklingsprogrammet Soziale Stadt, har til formål at forbedre nabo-skabet og fællesskabet i udvalgte områder for derigennem at fremme beboernes ansvarsfølelse og selvhjælps-kraft. Det er kort sagt et program, der fokuserer på hjælp til selvhjælp. Omdrejningspunktet er, at pengene skal bruges lokalt af de lokale - beboerne er eksperter i det lokale liv og skal derfor være beslutningstagere.

Men hvordan gør man så det i praksis? Martin Gorecki forklarer, at man som Quartiersmanager hverken er udførende aktør eller beslutningstager. Quartiersmanageren og de øvrige to ansatte i Ganghofer Strasse har alene den rolle, at de skal understøtte projektudviklingen og projektprocesserne samt administrere bevillingerne til de projekter, som lokale aktører har iværksat på beboernes beslutning. QM i Ganghofer Strasse har hvert år - med finansiering fra regeringen, lokalregeringen samt EU - 300.000 euro til at støtte projekter i lokalområdet, hvilket svarer til 40 euro pr. beboer om året. Alle aktører i lokalområdet - enkeltpersoner, frivillige organisationer såvel som professionelle institutioner, herunder også børnehaver, skoler m.v. - kan ansøge om projektstøtte. Pengene til de lokale projekter fordeles efter ansøgning til en folkevalgt beboer-jury, der består af lokale beboere over 16 år, der er valgt for en to-årig periode. Juryen beslutter suverænt, hvilke projekter der skal støttes med hvilke midler. Aktuelt er der projekter i gang inden for så forskellige indsatsområder som beskæftigelse, uddannelse, social infrastruktur, lokal kultur, sikkerhed, sundhed og integration.

Effekterne af QM i Ganghofer Strasse og andre steder er ifølge Martin Gorecki positive. Rent faktisk vurderes indsatsen til at have så stor positiv indvirkning, at hele programmet kritiseres for at bidrage til gentification - altså den proces hvor et område forbedres til et niveau, hvor unge studerende, kunstnere og heraf middelklassen rykker ind i området og presser lavindkomstgrupperne ud. Martin Gorecki betvivler kritikken, idet en meget striks huslejelovgivning forhindrer huslejestigninger for nuværende beboere, der forbliver i deres bolig. For Martin Gorecki er der en langt alvorligere problemstilling i QM-indsatsen, der handler om mulighederne for at realisere den borgerinddragelse, der er hele omdrejningspunktet for indsatsen. I Ganghofer Strasse er det rigtig svært at få beboerne til at sidde i juryen og engagere sig i bydelsudviklingen, ligesom der også er en tendens

til, at mange projekter drives af professionelle aktører i skoler, børnehaver m.v. Hvis der skal laves om på denne situation kræver det, at flere får et kendskab til QM og måske endnu vigtigere, at de får et tilhørsforhold til Ganghofer 'Kiez'. Kvarteret er et langt stykke hen ad vejen en administrativ afgrænsning, der går lidt på tværs af folks mentale afgrænsninger og deres følelse af, hvor de hører til.

Alt i alt var besøget ved QM i Ganghofer Strasse inspirerende i forhold til beboerinddragelse og lokal empowerment. Særligt beboerjuryen vakte stor interesse. Men besøget viste også med al tydelighed de udfordringer, der er forbundet med at fremme lokal empowerment, og hvor vigtigt det er, at de rette forudsætninger er til stede - ikke mindst lokalt tilhørsforhold og ejerskab.

Af Mette Jørgensen

BESØG I DEN TYRKISKE MOSKE SEHITLIK

Den er stor, smuk og står knejsende med kuppel og fire høje minareter i den strålende sol. Vi bliver taget imod af Ron, en af Moske Sehitliks 10-15 guider.

Det er Berlins største moske, og den er bedested for alle muslimer i Neukölln og Kreuzberg. Moskeen ligger på en grund i Tempelhof, som i 1798 blev købt af Kong Friederich Wilhelm III som gravplads for mystikeren fra det osmanniske rige Ali Aziz Efendi. På grunden ligger også en café, og der bygges på et religiøst center, der får fokus på tværreligiøse formål og dialog.

Moskeen er tyrkisk. Foreningen bag den er én blandt 90 muslimske foreninger i Berlin med en moske. Langt de fleste moskeer ligger, som i Danmark, i eksisterende bygninger. Foreningen er medlem af DITIB, en tyrkisk-islamisk paraplyorganisation. De fleste muslimske foreninger i Tyskland er tyrkiske.

Glasmosaikker og koranvers

Som andre besøgende må vi tage skoene af, så kun rene fødder betræder væg-til-væg-tæppet i moskeen, - tæppet som muslim på muslim gentagne gange bøjer sig i bøn på. Vi har god tid til at se os omkring. Rummet er stort og stort set tømt for inventar. Der er to prædikestole - en til fredagsbønnen og en udelukkende til undervisning. Rummet er lyst med mange glasmosaikker, - ja man kunne føle sig hensat til en kirke, hvis det ikke var for alle de koranvers, der smukt er skrevet på væggene på arabisk. Der er flere bøger, blandt andet koranen, som Muhammed skrev på arabisk, men som her også findes i en version oversat til tyrkisk.

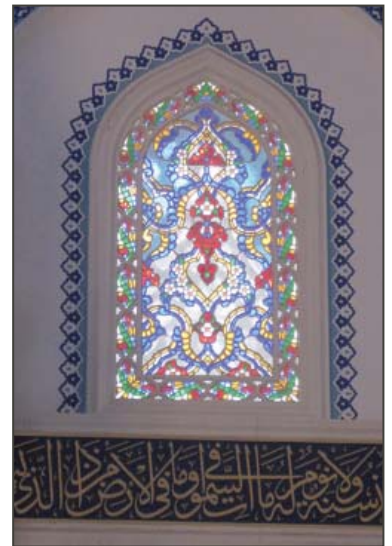
Besøg som vores er en dagligdags begivenhed, som også antallet af tilknyttede guider vidner om. I dag er det således os, en skoleklasse, politiet samt soldater, der skal udsendes til et muslimsk land, der er på besøg. Vi slår os ned på tæppet i et hjørne for at tale mere om moskeen, islam, det sociale og religiøse arbejde mm. Moskeen prioriterer integration, information og oplysningsopgaver højt og opfatter det som en særlig opgave at give muslimske børn og unge en større viden om Islam. Herved kan de få korrigeret fejlopfattelser af islamiske regler, - fejlopfattelser, der kan være med til at modvirke integration. Moskeens imamer varetager også arbejde mod kriminalitet samt religiøse opgaver i forhold til fængslede. Indtil videre varetages vejledning og fredagsbøn af imamer uddannet i Tyrkiet, og imamerne har derfor kun et begrænset kendskab til tyske forhold. DITIB arbejder på at få imamer uddannet i Tyskland. Det er en kamp med Tyskland at få uddannelsespladser med det rette indhold, og en kamp med Tyrkiet, der ønsker at bevare den indflydelse, man har ved at uddanne imamerne.

Bønner på tyrkisk, arabisk og tysk

I Sehitlik Moskeen foregår bønnerne oftest på tyrkisk, af og til på arabisk, mens fredagsbønnen altid gentages på tysk. Recitation af koranen foregår på arabisk for at bevare poesien i versene. Vores gruppe rejser bl.a. spørgsmål om, der kaldes til bøn fra minareterne. Det gør der ikke, og det sker kun fra et enkelt sted i Tyskland. I øvrigt er det guidens indstilling, at hvis minareter udgør et problem, så skal de ikke være der. De er ikke religiøst nødvendige og ligesom kirketårne noget, der ikke fandtes i de oprindelige moskeer/kirker.

Efter en times tid, hvor nogle få muslimer har været forbi for at bede, skynder vores guide sig videre. Tilbage står et møde med en moske, der åbner op for omverden. Det er et besøg, der sætter anti-moske-røsterne i Danmark i perspektiv, og giver håb om, at den kommende Stormoske i Gellerup må praktisere samme åbenhed, så disse røster bliver færre.

Af Helle Dybdal

INTEGRATION I MARZAHN-HELLERSDORF

Den tredje dag går turen til Rådhuset i Marzahn-Hellersdorf, som ligger i det tidligere Østberlin et godt stykke uden for bycentrum. Integrationskonsulent Elena Marburg fortæller, at Hellersdorf har omkring 250.000 indbyggere, hvoraf ca. 3,7% har indvandrerbaggrund med ca. 128 forskellige nationaliteter. Det giver kulturrigdom, men også nogle udfordringer, som kommunen arbejder med. Blandt de udfordringer er arbejdsløshed og manglende deltagelse i samfundet, fx i forbindelse med valg.

Elena Marburg fortæller om to selvorganiserede grupper og de udfordringer, der er i forhold til dem. Den første gruppe er hjemvendte tyskere, som ifølge hende er gode til selvorganisering. Denne gruppe havde i starten problemer i lokalområdet, som havde svært ved at tage godt imod dem. Gruppen gør en stor indsats for at nedbryde de eksisterende fordomme.

Den anden selvorganiserede gruppe er vietnameserne, som udgør ca. 3.000 af områdets beboere. Karakteristisk for denne gruppe er, at de arbejder med handel, selv passer deres børn, har selvhjælpsgrupper samt deres eget økonomiske system. De har med andre ord meget lidt brug for hjælp fra kommunen.

Dette er dog ved at ændre sig på grund af den økonomiske krise. Selvom der er mange plusser i forhold til den vietnamesiske gruppes selvorganisering, er der ifølge Elena Marburg også nogle udfordringer forbundet med at få denne gruppe integreret, bl.a. sproglige vanskeligheder. Dog håber man på, at vietnameserne kan integreres gennem deres børn, som er dygtige i skolen, hvilket er et plus, da uddannelse og læring spiller en stor rolle i forhold til integrationen.

Elena Marburg fremhæver, at de to selvorganiserede grupper har nogle brugbare egenskaber, som kan danne model for andre etniske grupper. Dette er en af de ting, man kan arbejde med i Aarhus. Her findes der nemlig en del etniske foreninger, som dog ikke er selvorganiserede på samme niveau. Mange af disse etniske grupper arbejder ikke eksplicit med integration og deres medlemmers deltagelse i samfundet, de er ikke udadventede, og kan nærmest betegnes som lukkede systemer. Vi skal blive bedre til at få øje på de potentialer, der findes i de lokale etniske foreninger og benytte dem til at øge den pågældende forenings medlemmers deltagelse i samfundet.

Per Thomsen fra Foreningernes Hus hjalp med at tolke

Integration af de hjemvendte etniske tyskere ved Alexander Wiese

En gruppe af indvandrere, som Marzahn-Hellersdorf kommune arbejder på at få integreret, er de såkaldte *Aussiedler*, som vi på dansk ville kalde de hjemvendte. Denne gruppe og dens efterkommere har boet i Østeuropa i mange år, men er kommet tilbage til Berlin efter murens fald.

Mange af de hjemvendte kan ikke tale tysk. De har haft svært ved at finde job, og de, som har en uddannelse, har ikke kunnet få den godkendt i Tyskland. Derudover har de etniske tyskere haft svært ved at acceptere de hjemvendte. Vilkaerne for de hjemvendte er ikke blevet lettere efter, der er foretaget stramninger på indvandrerrområdet. Hvor de tidligere kunne få statsborgerskab ved at dokumentere deres tilknytning til landet, kræves der nu beherskelse af det tyske sprog samt kendskab til den tyske kultur.

Denne gruppe har arbejdet aktivt for at blive integreret og accepteret i samfundet. De hjemvendte har bl.a. grundlagt en forening, som har to formål: at opløse de interne konflikter og at bedre forholdet til resten af samfundet. Foreningen arbejder aktivt med at opsamle erfaringer og videreformidle dem og har så stor succes, at den får støtte fra staten. Dens indsats er så iøjnefaldende, at den har påvirket den offentlige mening, så gruppen nu føler sig velkommen. De hjemvendte har forbedret deres forhold til de etniske tyskere ved at opsøge dem og spørge dem, hvad de kunne gøre for at blive accepteret i samfundet. Alexander Wiese pointerer, at det er vigtigt, at man ikke forholder sig passivt over for systemet, men at man ved bl.a. at organisere sig i grupper forsøger at påvirke systemet og samfundet.

Mange af de forhold og problematikker møder vi også i vores hverdag. Indvandrere, som ikke behersker sproget tilstrækkeligt, som ikke kan finde arbejde, som ikke kan bruge deres udenlandske uddannelse i Danmark, og som ikke deltager ved de forskellige valg. Men ligesom Marzahn-Hellersdorf kommune har Aarhus kommune integrationen højt på dagsordenen og arbejder på at få folk til at deltage i samfundet ved bl.a. at lave kampagner, der skal få nydanskere til at stemme, og lave projekter, som forbedrer indvandreres jobmuligheder.

Integration af romabørn

Efterfølgende fortalte Hartmut Block om sit arbejde med integration af socialt belastede romabørn i et projekt ved navn GSJ (Gesellschaft für Sport und Jugendsozialarbeit).

Projektet har til formål at forebygge vold og fremme social integration ved via sport at give de unge med problemer i livet og i skolen en række positive oplevelser, der kan øge deres selvværd og trivsel og kan give dem overskud til at klare sig bedre i skolen og på arbejdet. Projektet har et bredt samarbejde med Berlins sportsklubber og skoler, hvor en række pædagoger og lærere arbejder på at gøre vilkårene bedre for disse unge mennesker bl.a. ved et øget skole-hjem samarbejde, hvor forældrene inddrages og får vejledning i forhold til samfundet.

Lignende tiltag arbejdes der med i Aarhus, hvor der er ansat flere skole-hjem-vejledere, der arbejder på at få forældrene til at deltage mere i deres børns skolegang og fritidsliv. Ligeledes arbejdes der i mange projekter med at få de vanskelige unge til at integrere sig gennem sport.

Af Rosita Ahmadian

RÜTLI WEAR

I 1996 kom en af Tysklands mest problemramte skoler, Rütli-Schule i Berlin-bydelen Neukölln, i medierne på en uheldig måde. En gruppe af skolens lærere havde skrevet et brev til kommunen, hvori de anbefalede en lukning af skolen. Lærerne følte ikke længere, de kunne håndtere elevernes voldelige adfærd. Brevet blev lækket til pressen, og det førte en heftig debat i hele Tyskland med sig. En debat om tosprogede unge og integration. Om alt det, der ikke var lykkedes. Og om de problemer, man derfor aktuelt stod med.

Med den massive medieomtale blev Rütli-Schule, der i forvejen havde et temmelig blakket ry, et rent symbol på de ting, der var gået galt i forvandlingen af Tyskland til et immigrationsland.

Der kom også en anden ting ud af medieballaden: En ung aktivist, Tom Hansing, der selv bor i Neukölln, samlede en gruppe motiverede lærere og elever fra Rütli-Schule. Han fik fat i en gruppe frivillige og fandt økonomisk støtte til at etablere tøjmærket Rütli wear. Ideen var, at firmaet på en gang skulle drives professionelt, men samtidig styres af kvarterets unge og kvarterets identitet. Rütli wear er i dag en professionelt drevet (dog temmelig afslappet) tøjvirksomhed, der primært fremstiller T-shirts med motiver, der er skabt af elever fra Rütli-Schule og efterbehandlet af uddannede designere.

De sidste par år har grupper af unge fra skolen - grupper, der løbende udskiftes - således designet, solgt og markedsført deres eget Rütli wear. Det har modnet de unge og givet dem selvtillid og erhvervs erfaring, men det har også bidraget til at brande området og skolen for noget positivt. Hvad der tidligere udelukkende blev opfattet som noget negativt, har med tøjet fået et skær af coolness.

Og hvad kan vi så lære af det? Vi kan lade os inspirere til at tænke utraditionelt - både i forhold til branding og i forhold til, hvilke typer indsatser vi sætter i gang i vores egne boligområder her i Aarhus. Vi kan lade os inspirere til at tænke mere ud af boksen, når vi sætter nye aktiviteter i gang. Vi kan også lære af Rütli wear, at man kommer langt - ikke mindst i forhold til vores børn og unge-indsatser - når vi er opmærksomme på, at vores aktiviteter signalerer coolness.

Læs mere på www.ruetli.biz

Af Alex Vejby Nielsen

Tobias Finauer fortæller om Rütli Wears tilblivelse og om projektets aktiviteter

Solveig Munk fra Vejlbj Vest brugte pauserne til at føre valgkamp

FUSION I FUSIONSTREET

Først var der en lille gade i Neukölln, Rütlistraße, med to skoler, to børnehaver og en ungdomsklub. Området omkring Rütlistraße kunne ifølge den sydamerikansk fødte projektleder, Martha Galvis de Janzer, i 1990'erne sammenlignes med fattige slumområder i Sydamerika. Der var ikke ret meget trafik i gaden, og for at løse op for områdets udfordringer fik man derfor den idé at lukke den helt af for trafik og gøre den til børnenes og de unges gade. Gade-projektet kom til at hedde Fusionstreet, og det blev sat på skinner efter to velbesøgte beboermøder i 2002. Fusionstreet er i dag et 350 meter langt aktivitetsområde med plads til at dyrke sport, til at lege og til at hygge sig.

Centralt på den ene side af Fusionstreet ligger en stor fritids-/ungdomsklub, der sammenlignet med danske forhold drives alternativt. Her er ingen af de ansatte pædagoger eller socialarbejdere. Alle voksne, der på den ene eller anden måde er aktive i klubben, ansatte eller frivillige, bor i området. Og gennemgående for dem er, at de er praktikere - håndværkere, kunstere og gør-det-selv-folk. I klubben er skabelse, kunstnerisk og fysisk udfoldelse, det centrale. (Man stod i flere år for et stort karneval - efter sydamerikansk forbillede - men det blev for stort, og man overlod for nogle år siden opgaven til andre.) Det centrale omdrejningspunkt i klubben er, at alle er kreative, udtryksfulde og fuldgældige mennesker, der kan producere kunstneriske og kulturelle produkter, når de er i de rette rammer. Og at denne kulturelle og kunstneriske produktion medfører både gensidig respekt og selvrespekt.

Man mødes i klubben ikke som klient og behandler, men som ligeværdige mennesker, der skaber kulturelle produkter sammen.

"Vores virkelige ressource er, at vi ikke er socialarbejdere, men kunstnere," som Martha Galvis de Janzer udtrykker det.

Respekten for hinanden ses også, når børn, der kommer i klubben, hilser på de voksne med håndtryk.

Og hvad kan vi så lære af det? Vi kan lære, at den socialpædagogiske tilgang, som under forskellige former er gennemgående i meget boligsocialt arbejde, ikke nødvendigvis er den eneste metode til at understøtte socialt udsatte beboeres ressourcer.

Af Alex Vejby Nielsen

EVALUERING

Der var 23 deltagere på studieturen, og de 22 har efterfølgende besvaret evalueringsskema. På en skala fra 1-5 har man skullet angive, hvor meget man har fået ud af de enkelte besøg samt i hvor høj grad man eksempelvis har fået ideer til eget arbejde eller kan se nye samarbejds muligheder med andre deltagere på turen. Fem er lig med stort udbytte.

Herunder er besvarelsene oplistet med det mest populære først.

1.	Har du lyst til at tage med igen	4,7
2.	Rütli Wear og FUSION	4,47
3.	Projekt bydelsmødre	4,40
4.	Fremme samarbejde med andre bo.soc medarbejdere	4,22
5.	Samlet fagligt udbytte	4,09
6.	Kreuzberger Musicalische Aktion	4,04
7.	Martin Gorecki, Quartiersmanager	3,86
8.	Ideer i forhold til eget arbejde	3,63
9.	Soziale Stadt	3,54
10.	Moske Sehitlik	3,54
11.	Rådhuset - integration og kriminalitetsforebyggende initiativer	3,33
12.	Rådhuset - integrationsprojekt	3,30

Forslag til samarbejde og erfarings- og ideudveksling

- God idé med en hjemmeside, blog eller Facebookgruppe, hvor man kan udveksle ideer.
- Tid til fælles refleksioner efter en dag/samling, hvor der fokuseres på læring og inspiration.
- Planlægge åbenthus besøg i de forskellige boligområder
- Flere fælles arrangementer
- I øjeblikket er der en del spirende aktiviteter med fokus på mænd (med anden etnisk baggrund) Erfaringsudveksling og evt. relevant (mandlig) oplægsholder
- Nogle temadage, hvor der diskuteres f.eks. frivillighed, foreningsliv, ungekultur, unge drenge uden for uddannelsessystemet ol.
- Tage på rundtur ved hinanden og høre om hinandens arbejde 1-2 gange om året
- Evt. 2 timers besøg i et område, som man er orienteret om i god tid

Generelle kommentarer til Studieturen

- Rammen, toget, hotellet og tidsplanen var super!!
- Stor ros til planlægningen af studieturen. Jeg synes, programmet i Berlin har været det mest relevante for mig set i forhold til de tidligere studieture. Desuden en dejlig stemning i blandt deltagerne - oplevelse af, at alle snakker med alle.
- Torsdagens program var for presset. Det er ikke et problem at starte 30 min. før og så til gengæld være sikker på frokostpause. Det er vigtigt med et afbræk for at kunne kapere eftermiddagens program - og jeg ville gerne have haft lidt tid til at købe T-shirts i forbindelse med Rütli projektet. I øvrigt en dejlig og veltilrettelagt tur.
- Det kunne være fint at have besøgt almennyttigt bebyggelse/selskab

HVOR SKAL VI HEN NÆSTE GANG?

www.bydele.dk